

Kỹ thuật nhân giống trám đen

Bằng phương pháp gieo ươm

AFLI

Dự án nông lâm kết hợp cho sinh kế của nông hộ nhỏ vùng Tây Bắc Việt Nam

Kỹ thuật nhân giống trám đen

Tác giả: Phạm Hữu Thương¹, Lê Thị Thảo², La Nguyễn¹

Biên tập: Trần Hà My¹

⁽¹⁾Trung tâm Nghiên cứu Nông Lâm Thế giới (ICRAF Việt Nam)

⁽²⁾Trung tâm Khoa học Lâm nghiệp Tây Bắc

Ảnh bìa: Phạm Hữu Thương

Hà nội, 2016

Mục lục

Bước 1. Thu hái và chuẩn bị hạt	6
Bước 2. Ủ hạt	7
Bước 3. Chuẩn bị bầu đất	8
3.1. Tạo bầu	8
3.2. Đóng bầu	8
3.3. Xếp bầu	8
Bước 4. Cấy cây con	9
Bước 5. Chăm sóc cây con	10
Bước 6. Huấn luyện năng	11
Bước 7. Đảo bầu, phân loại cây	11
Kỹ thuật trồng cây trám đen	12

Tổng quan về cây trám đen

Cây trám đen (*Canarium tramdenum* Dai&Yakovl., 1985) thuộc loài thân gỗ, có thể cao từ 20 - 25 m với khí hậu miền Bắc và đường kính từ 50 - 60 cm. Gỗ trám đen nhẹ, mềm, màu xám trắng, giác lõi không phân biệt. Trám đen là loài cây ưa sáng, mọc nhanh, tái sinh hạt và chồi mạnh. Cây con (dưới 1 tuổi) mọc khỏe và ưa bóng nhẹ.

Trám đen ưa đất sét hoặc sét pha, sâu, ẩm, thoát nước, nơi có độ pH 4,5 - 5,5. Chúng thường phân bố ở miền Bắc và Tây Nguyên với độ cao dưới 1000 m so với mực nước biển, nhiệt độ bình quân 20 - 24 °C, lượng mưa trung bình 1500 - 2500 mm.

Quả trám đen ăn bùi, béo và ngon. Đây cũng là loại cây mang lại nhiều giá trị kinh tế cao và được sử dụng trong xây dựng, công nghiệp gỗ dán, bột giấy, làm sơn vec ni, công nghiệp nước hoa hay đóng đồ dùng trong gia đình...; nhựa còn có thể dùng trong y học. Trám đen có thể trồng xen trong các hệ thống nông lâm kết hợp, phục hồi rừng tự nhiên hoặc rừng trồng. Chúng cũng được trồng trong vườn nhà, hoặc sử dụng với mục đích che bóng.

BƯỚC 1. THU HÁI VÀ CHUẨN BỊ HẠT

1.1. Thu hái:

- Chọn cây mẹ từ 8 tuổi trở lên để thu hái hạt.
- Thân cao, thẳng, khỏe, không sâu bệnh và tán lá rộng.
- Thu hái khi vỏ quả chuyển từ màu xanh sang tím đen.

1.2. Chuẩn bị hạt:

- Quả thu về ngâm trong nước ấm 60 °C (3 sôi, 2 lạnh), thời gian từ 2 - 3 giờ.
- Sau khi ngâm quả, dùng dao sắc rạch dọc quả, tách lấy hạt bên trong để tiến hành ủ hạt.
- Nên mang hạt đi gieo ươm ngay sau đó.

Hình 1: Hạt trám đen được chọn để nhân giống

Bước 2. Ủ HẠT

- Tạo một luống cát dày từ 7 - 10 cm, đồng thời làm 1 giàn che bóng 50 - 60 %.
- Rải đều hạt lên luống cát đã chuẩn bị, sau đó phủ một lớp cát nhẹ khoảng 1 cm lên trên bề mặt của hạt. Có thể che phủ mặt luống bằng rơm, rạ để giữ ẩm cho đến khi hạt bắt đầu nảy mầm.
- Tưới nước giữ ẩm hàng ngày.

Hình 2: Hạt được rải đều lên lớp cát

Hình 3: Tưới nước giữ ẩm hàng ngày

- Khi hạt nảy mầm, lá mầm xòe rộng và chuyển từ màu vàng sang màu xanh thì tiến hành cấy bầu.

Hình 4: Cây mầm đạt tiêu chuẩn mang đi cấy bầu

Chú ý: Cần khử trùng rơm, rạ trước khi che phủ bằng cách ngâm nước vôi

Bước 3. CHUẨN BỊ BẦU ĐẤT

3.1. Tạo bầu:

- Túi bầu (vỏ bầu) được làm bằng chất dẻo (PE):

- Dày 0.07 - 0.1 mm
- Cao 20 cm, rộng 14 cm
- Đục lỗ nhỏ thoát nước

- Thành phần ruột bầu (cho 100 kg):

- Dùng đất tươi xốp, sàng nhật hết cỏ, sỏi, đá.

- Trộn đều 89 kg đất, 10 kg phân chuồng hoại mục và 1 kg phân Supe lân.

3.2. Đóng bầu:

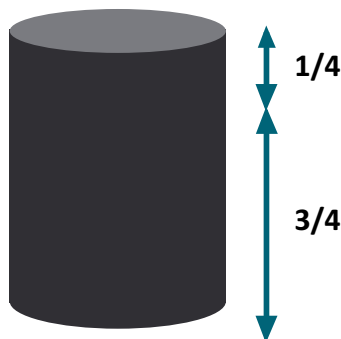
- Cho đất vào túi bầu, nén đất chặt tới 3/4 túi bầu, sau đó tiếp tục đổ đất đầy tới miệng bầu.

3.3. Xếp bầu:

- Luống đặt bầu được san phẳng trong vườn ươm sạch cỏ và đã được phun thuốc diệt trừ sâu bệnh từ 5 - 7 ngày trước đó.
- Xếp bầu thành luống, thẳng đứng, sole nhau.
- Dùng đất lấp kín phần khe hở giữa các bầu và xung quanh luống đất.

Hình 5: Túi bầu

Hình 6: Tỷ lệ đất nén ở túi bầu

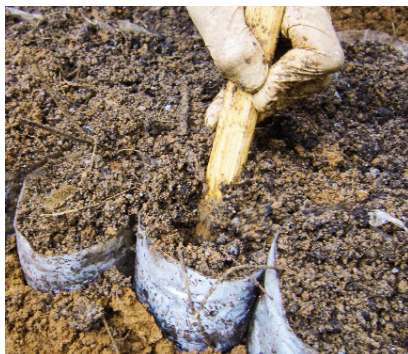

Hình 7: Bầu sau khi xếp luống

Chú ý: Nếu lấy đất ở tầng mặt, cần xử lý nấm bằng cách tưới dung dịch VibenC_50_BTN

Bước 4. CẤY CÂY CON

- Dùng dụng cụ chuyên dụng (que, bay nhọn) chọc lỗ vào giữa bầu đất đã chuẩn bị sẵn, đảm bảo bầu không bị nghiêng ngả hay đổ gãy.

Hình 8: Chọc lỗ bầu đất

- Cấy cây con vào túi bầu, ấn chặt nhẹ xung quanh gốc cây.

Hình 9: Cấy cây con vào bầu

- Phủ đất kín mặt bầu, ấn nhẹ đất xung quanh gốc cây con.

Hình 10: Cây con sau khi được cấy vào bầu

Bước 5. CHĂM SÓC CÂY CON

- Thường xuyên kiểm tra, cắt dặm để thay thế các cây chết (dùng cây ươm dự phòng).
- Tưới nước giữ ẩm hàng ngày vào buổi sáng sớm hoặc chiều tối. Mùa đông tưới cây vào sáng sớm để rửa lá, đồng thời phòng trừ sương muối. Số lần tưới và lượng nước tưới tùy thuộc vào điều kiện thời tiết và tình hình phát triển của cây con.
- Tưới đẫm nước ở rìa ngoài luống bầu.
- Thường xuyên nhổ sạch cỏ dại, làm vệ sinh vườn cho thông thoáng.
- Bón thúc phân cho cây:
 - Khi cây ra lá kép, tưới bón thúc phân NPK 12-5-10 theo tỉ lệ: 10 lít nước + 0.2 lạng phân. Tưới lại nước sau khi tưới phân.
 - Đều đặn 25 - 30 ngày tưới 1 lần phân bón thúc cho cây, ngừng tưới phân trước khi xuất vườn từ 1-2 tháng.
- Lưu ý:
 - Định kỳ 15-20 ngày dùng que nhọn chọc phá váng trên bề mặt bầu, tránh làm tổn thương cây con.
 - Theo dõi thường xuyên nhằm phát hiện và chữa trị kịp thời các trường hợp sâu bệnh hại ở cây trám:
 - » Kiến: Tưới dầu hỏa quanh luống cây.
 - » Lở cổ ở rễ cây: Tưới dung dịch VibenC_50_BTN, đồng thời ngừng tưới nước.
 - » Sâu ăn lá: Bắt trực tiếp hoặc dùng thuốc Malathion 0.1 %.

Bước 6. HUẤN LUYỆN NĂNG

- Sau khi cấy bầu, che bóng bằng lưới đen 100 %.
- Sau 20 ngày, dỡ giàn che để khoảng 50 % ánh sáng lọt qua.
- Khi cây có từ 2 - 3 cặp lá thật, dỡ giàn che để 75 % ánh sáng lọt qua.
- Trước khi mang cây đi trồng 1 - 2 tháng, dỡ toàn bộ giàn che.

Bước 7. ĐẢO BẦU, PHÂN LOẠI CÂY

7.1. Đảo bầu:

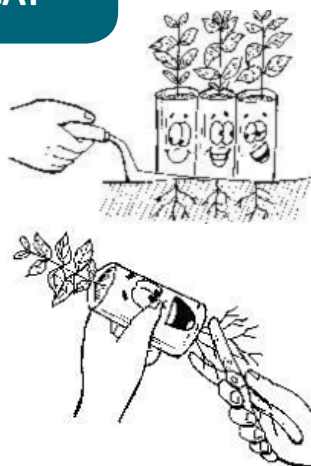
Khi đảo bầu, cắt bỏ các rễ đâm xuyên túi bầu.

- Đảo bầu lần 1: Sau khi ương trồng 2 tháng.
- Đảo bầu lần 2: Trước khi xuất vườn, mang đi trồng từ 1 - 2 tháng.

7.2. Phân loại cây:

Kết hợp phân loại cây con đạt chuẩn mang đi trồng trong quá trình đảo bầu:

- Cây từ 7 - 8 tháng tuổi.
- Chiều cao cây con từ 60 - 70 cm
- Đường kính gốc từ 0,6 - 0,8 cm.
- Cây thẳng, khỏe mạnh, không sâu bệnh.

Hình 11: Cắt rễ mọc ngoài bầu

Hình 12: Phân loại cây trước khi đem trồng

KỸ THUẬT TRỒNG CÂY TRÁM ĐEN

- Mật độ trồng:
 - Mục đích lấy gỗ: 4 m x 3 m
 - Mục đích lấy quả: 5 m x 5 m (400 cây/ha) hoặc trồng thành băng xen trong các hệ thống nông lâm kết hợp.
- Kích thước hố: 40 cm x 40 cm x 40 cm.
- Phân bón lót:
 - Phân chuồng hoại mục: 1 - 2 kg/hố;
 - Phân NPK 5.10.3: 0,1 lạng/hố
- Lưu ý:
 - Cây trước khi đem trồng cần được tưới ẩm ở vườn trong ngày hôm trước. Tránh làm vỡ bầu khi vận chuyển cây đến nơi trồng. Rạch bỏ vỏ bầu, đặt cây thẳng, phủ đất quá cổ rễ cây 2-5cm, nén chặt vừa đất xung quanh gốc cây.

Tài liệu tham khảo

James M.Roshetko, Enrique L.Tolentino, Jr., Wilfredo M.Carandang, Manuel Bertomeu, Alexander Tabbada, Gerhard E.S. Manurung, Calixto E. Yao. *Các chọn lựa trong hỗ trợ phát triển bền vững*. Bộ sách vườn ươm. 2010.

Lê Mộng Chân, Lê Thị Huyền. *Thực vật rừng*. NXB Nông nghiệp. 2010. Trang 335.

Mai Quang Trường, Lương Thị Anh. *Giáo trình trồng rừng*. NXB Nông nghiệp Hà Nội. 2007. Trang 169 - 173.

Viện Khoa học Lâm nghiệp Việt Nam. *Kỹ thuật trồng một số loài cây lấy gỗ*. NXB Nông nghiệp Hà Nội. 2010. Trang 179 - 181.

Tư liệu ảnh

Ảnh sử dụng trong cuốn sổ tay được thu thập trong quá trình triển khai dự án AFLI, thuộc Trung tâm Nghiên cứu Nông Lâm Thế giới (ICRAF Việt Nam) của tác giả Phạm Hữu Thương.

Tài liệu có sự tham khảo và sử dụng một số hình ảnh thuộc tài liệu 'Tree Nursery SourceBook' của tác giả James. N.R/ICRAF Indonesia.

Hình 13: Các nông hộ thuộc dự án AFLI đang tiến hành đóng bầu để nhân giống cây trám đen

Dự án AFLI

Dự án “Nông Lâm Kết hợp cho Sinh kế Nông hộ nhỏ tại Tây Bắc Việt Nam” (AFLI) được thực hiện tại ba tỉnh Điện Biên, Sơn La và Yên Bái với mục đích cải thiện sinh kế của nông hộ nhỏ tại Tây Bắc Việt Nam thông qua giải pháp Nông Lâm kết hợp (NLKH). Dự án tập trung vào nghiên cứu các biện pháp kỹ thuật nhằm tăng sản lượng của các loại cây trồng xen trên cùng một đơn vị diện tích canh tác. Đồng thời, có liên kết với chăn nuôi, chú trọng đa dạng sinh học và cho sản phẩm bền vững cùng với tăng thu nhập từ cây dài ngày.

Các mục tiêu của dự án gồm: 1) Phát triển các hệ thống NLKH thích hợp cho ba vùng sinh thái nông nghiệp tại Tây Bắc Việt Nam; 2) Cải thiện khả năng cung ứng giống cây chất lượng cao nhằm hỗ trợ phát triển và mở rộng NLKH trên diện rộng; 3) Tăng cường cơ hội gia tăng giá trị sản phẩm từ NLKH và tăng khả năng tiếp cận thị trường; 4) Hỗ trợ đơn vị khuyến nông và hỗ trợ phát triển chính sách cho NLKH.

Dự án AFLI do Trung tâm Nghiên cứu Nông nghiệp Quốc tế Úc (ACIAR) và Trung tâm Cố vấn Nghiên cứu Nông nghiệp Quốc tế (CGIAR) tài trợ. Trung tâm Nghiên cứu Nông Lâm Thế giới (ICRAF) phối hợp với các đối tác gồm các Sở Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn của 3 tỉnh: Điện Biên, Sơn La và Yên Bái; Trường Đại học Tây Bắc, Trung tâm Khoa học Lâm nghiệp Tây Bắc, Viện Khoa học Lâm nghiệp và Nông nghiệp miền núi phía Bắc.

Tài liệu khuyến nông này kế thừa từ các kết quả nghiên cứu, được áp dụng vào thực tế tại các khu vực hoạt động của dự án với mục đích hỗ trợ kỹ thuật cho các đơn vị khuyến nông, các nông hộ và những người quan tâm.

Thông tin chi tiết về dự án AFLI truy cập website:

http://www.worldagroforestry.org/regions/southeast_asia/vietnam/projects/aflil

Liên hệ

Tiến sỹ La Nguyễn

Quản lý dự án

Email: l.nguyen@cgiar.org

Địa chỉ: Trung tâm Nghiên cứu Nông Lâm Thế giới (ICRAF Việt Nam)

Số 17A, Nguyễn Khang, Phường Trung Hòa, Quận Cầu Giấy, Hà Nội

Điện thoại: +84 4 3784 4644/45

Website: www.worldagroforestry.org/regions/southeast_asia/vietnam

<http://blog.worldagroforestry.org/>